

AVLIVING AV STORFE PÅ GÅRDEN

Storfe med sykdommer og skader som ikke kan eller skal behandles skal avlives så raskt som mulig slik at dyret slipper å lide. Dette er lovfestet. Regelverket sier videre at den som utfører bedøvingen og avlivingen skal ha tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter.

I de fleste tilfeller vil nødslaktebilen eller veterinær tilkalles når storfe skal avlives, men nødsituasjoner kan oppstå der dyreeier må gjøre jobben selv. Avliving av kalver kan også være aktuelt å utføre selv.

Bedøving

Alle dyr skal bedøves før avliving. I praksis er en godt vedlikeholdt boltpistol beste alternativ, og alle produsenter bør ha en slik.

God effekt av boltpistol forutsetter riktig ammunisjon og riktig treffsted med riktig vinkel.

For å sikre riktig treff, kan det være greit å sette grime på dyret før bedøving. Dyr som aldri har hatt grime på kan reagere kraftig på grimetau; vurder om det er bedre å bruke grinder for å begrense dyrets muligheter til å bevege seg.

Valg av våpen og ammunisjon

Det finnes flere produsenter av boltpistoler. Blitz og Dick er rimelige og lette å få tak i. Med unntak for svært gamle eller store dyr skal en godt vedlikeholdt boltpistol fra Blitz eller Dick med rett ammunisjon være effektiv. Godt vedlikehold av en boltpistol fra Blitz/Dick innebærer at du åpner våpenet og tørker bort kruttslam etter bruk. Buffer og fjær bør skiftes ut etter 10-12 skudd.

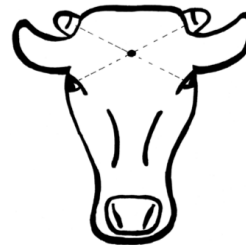
Ulike våpenprodusenter har ulike fargekode på ammunisjonen. Pass på at du bruker riktig ammunisjon.

Produsenter med ekstra gamle eller store dyr bør helst kontakte nødslakter og kun skyte selv hvis det er absolutt nødvendig. Hagle kan brukes dersom den avfyres på riktig treffpunkt, men på 5-25 cm avstand. Hagle må **ikke** plasseres inntil dyrets hode da det kan føre til løpssprengning. Å bruke hagle innebærer større risiko for personer i nærheten, og hagl kan gjenfinnes i kjøttet dersom skroten brukes. Våpenet skal kun brukes av kyndige personer, fortrinnsvis i omgivelser med liten risiko for rikosjetter.

Plassering av våpenet

På storfe er treffpunktet innenfor en radius på 2 cm fra skjæringspunktet mellom to linjer trukket fra hornbasis på en side til midt på øyet på motsatt side. På store og gamle dyr skal man skyte ca 1 cm til siden for midtlinjen, for å unngå hard forbeiningskam.

Boltpistolen skal alltid være i kontakt med dyrets hode når man fyrer av, og våpenet skal holdes i 90 graders vinkel mot hodet.



God effekt av boltpistol forutsetter riktig ammunisjon og riktig treffsted med riktig vinkel.

Dyrekategori	Våpen	Ammunisjon
Kalv < 90 kg	Blitz	Blitz grønn 9 mm
Mellomkalv	Blitz	Blitz gul 9 mm
Kyr og okser	Blitz	Blitz rød 9 mm
Gamle dyr / store okser	Hagle på 5-25 cm avstand eller kontakt nødslakter	NB! HMS

Når et dyr treffes av et kraftig slag på rett sted, faller det umiddelbart sammen med et stivt blikk. Dyret slutter å puste og ligger først stille med opptrukne bakbein, frambeina strekkes langsomt ut. Deretter kan dyret få kloniske kramper, med mer eller mindre kraftig sparking og eventuelt hodebevegelser. Det

har vanligvis ingenting med dårlig bedøving å gjøre. Hvor mye og hvor lenge et dyr sparker varierer. Skuddplassering, vinkel og effekt kan ha betydning.

Tegn på at et dyr er godt bedøvet:

- Dyret faller umiddelbart sammen med stiv krampe, etterfulgt av sparking
- Ingen pusting
- Stivt blikk
- Ingen reaksjon om du tar på øyeeplet
- Slapp kjeve
- Tungen kan henge ut

Tegn på at dyret ikke er godt bedøvet:

- Ingen krampe, men sparking rett etter skudd
- Pusting
- Øynene ruller bakover eller er halvåpne
- Reaksjon ved berøring av øyet
- Spontan blunking
- Stønning, brøling
- Opprettelsesrefleks; dyret forsøker å reise seg eller trekker hodet inn mot brystet

Dersom dyret ikke er godt nok bedøvet:

Skyt på nytt med en gang! Sikt innenfor samme sirkel, men så langt unna første treffpunkt som mulig.

Avliving/avblødning

Dyr som er skutt med boltipistol vil normalt ikke komme til bevissthet igjen dersom man har truffet riktig og ødelagt kritiske områder i hjernen. Det er likevel alltid en viss risiko for oppvåkning fordi hjertet fortsetter å slå. Forskrift om avliving av dyr krever derfor at du skal avblø dyret så raskt som mulig, selv om du ikke skal bruke slaktet.

Dersom du har truffet riktig, vil dyret ligge stille de første sekundene etter skuddet. Deretter vil mange dyr få kraftige kramper med sparking (drektinge dyr har ofte ekstra kraftige kramper). Stikking bør derfor skje raskt, eventuelt av en annen person som står klar med skarp kniv. Storfe bør avbløs ved bryststikk. Bruk en kniv med langt og skarpt blad, og stikk inn i forkant av brystbeinet og inn mot hjertet slik illustrasjonen viser. Beveg kniven litt opp og ned for å sikre avblødning. Dette kan være vanskelig å få til på dyr som ligger. Alternativt skjær over halsen fra øre til øre, like bak underkjeven, slik illustrasjonen viser. For å kutte halspulsårene, skal du skjære nesten helt inn til nakkevirvlene. Uansett trenger du en skarp kniv.

Dersom du ser at det dannes blodkoagler (klumper av stivnet blod) i enden av de kuttete blodårene, må du skjære en gang til.

BSE/meldeplikt

Det er varslingsplikt til Mattilsynet når storfe over 24 måneder er selvdøde eller avlives uten å gå til human konsum. Alle slike dyr blir BSE-testet. Dette er en viktig del av overvåkingsprogrammet for kugalskap.

Kadaverhåndtering

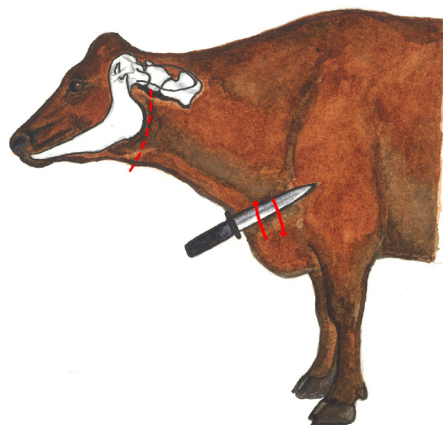
Selvdøde dyr og dyr som avlives på gården, skal IKKE graves ned. De skal hentes av en kadaverbil og gå til destruksjon.

Før dyret hentes er det viktig å dekke til kadaveret godt, slik at gnagere og fugler ikke kommer til.

Forsiktighetsregler

- Skytevåpen skal alltid behandles med forsiktighet og av kyndige personer.
- Fjern alle dyr og personer uten en rolle i avlivingsprosessen
- Våpenet/boltpistolen skal alltid peke bort fra en selv og andre mennesker
- Avliving ved bruk av våpen med fritt prosjektil skal helst skje utendørs pga. fare for rikosjetter
- Både den som skyter og den som fikserer skal stå foran dyret
- Etter bruk skal våpenet/boltpistolen rengjøres
- Våpen og ammunisjon skal oppbevares tørt og forsvarlig

HUSK: Krampene som opptrer etter bevissthetstapet kan være voldsomme og sparkene er svært kraftige. De kan påføre et menneske store skader.



Illustrasjon av kutting av halspulsårer og bryststikk.

Illustrasjon: Vibeke Tømmerberg

Animalia AS

Lørenveien 38

Postboks 396 Økern

0513 Oslo

Telefon: 23 05 98 00

E-post: animalia@animalia.no

animalia.no